

El barri del Rastre

Fa dos setmanes, l'Ajuntament de Tortosa va considerar acabades les obres de la nova urbanització de la plaça del Rastre, oficialment plaça de Mossèn Sol tot i que en el seu origen es va retolar com a plaça de Tetuan. Caldrà encara situar el monument a mossèn Sol amb la peana original de finals del segle XIX, obra d'Agustí Querol, que es conservava al pati del col·legi, i l'escultura actual d'Àngel Acosta.

Josep Bayerri Raga

El barri del Rastre és de creació recent. La Tortosa més antiga s'acabava al carrer del Vall, que era un fossat que protegia la muralla de llevant, límit del clos de Tortosa des de l'època romana fins al segle XIII. L'únic portal que es conserva d'aquella muralla és el del Romeu. La muralla seguia vora el barranc fins on avui hi ha la seu d'Ensenyament (on es conserva la base d'una torre). Des d'allí trencava en angle recte cap al castell per darrere dels Reials Col·legis. Al segle XIV va haver-hi la primera gran ampliació urbana. La ciutat es va eixamplar pel sud amb una nova línia de muralles que es mantingué fins a finals del XIX (el Bonet, el Sitjar i el carrer de Teodor González baixant fins al riu). La muralla creuava pel que ara és la plaça del Rastre, seguia entre l'actual col·legi dels Josepets i el convent de Sant Joan i pujava cap a les Esplanetes. Dins de la ciutat, entre la muralla i el final del carrer de Montcada, vora el convent, es va construir l'escorxador

municipal, edifici que el 1940 va acollir l'organisme assistencial Auxilio Social i després seria seu de la banda i l'escola de música. Els carrers actuals (del Bou, Escorxador) conserven els noms d'aquella època.

A meitats del segle XVIII es va bastir una nova muralla exterior, que és la que avui resta en peu des del castell fins al Bonet per darrere del Rastre, quedant una zona erma entre muralles. El 1822, arran de les normes que prohibien enterrar a les esglésies i maven construir cementiris fora de les ciutats, es va habilitar un primer cementiri entre el barranc del Rastre i el castell. Va durar poc temps, ja que pocs anys després s'obriria el cementiri de Sant Llútz. El 1867, a l'espai del cementiri es va construir la fàbrica del gas i al mateix solar hi ha l'Escola de la Mercè des del 1988.

El 1866 va produir-se una gran tragèdia que va tindre conseqüències immediates. El barranc del Rastre baixa sempre sec, però el 20 d'octubre d'aquell any va haver una gran tempesta

La del Rastre va ser la primera gran plaça oberta de la ciutat. / NÚRIA CARO

que va desbordar el barranc i, al trobar-se amb la retenció de la muralla, s'acumulà una alçada de quatre metres d'aigua que va acabar sortint de mare i inundant el carrer de Montcada. Van morir ofegades tres persones; entre elles, Francesca Calvet, coneguda com "la Gafarrona", raó per la qual el fet passà a la crònica local com la barrancada de la Gafarrona. Des d'aquell moment començaren les gestions per enderrocar la muralla interior tot i l'oposició dels militars, cosa que es va fer efectiva el març del 1877 sent alcalde Trinidad García Bermejo. Tot seguit es va cobrir el tram de barranc

fins a la plaça del Rastre, però, com siga que al barranc abocaven molts dels desguassos de la ciutat –la 'bollonera' del Rastre n'era el nom popular– continuava sent lloc de fortes pudors que sorgien pels embornals. També el mateix any es va projectar la urbanització del Rastre, que seria el primer eixample de Tortosa, amb una gran plaça i carrers rectes, regulars i encreuaments a escaira. Al principi fou un barri modern amb cases senyorívoles, però el fet que el barranc continués obert (fou cap al 1965 que la cobertura del barranc s'allarga fins a fora del nucli urbà) limitava les seues possibilitats i va fer

que l'eixample del Temple li passés davant a l'hora de créixer.

Després de la Guerra, el barri del Rastre, a més a més de la gent de Tortosa, principalment treballadors, artesans i gent d'ofici, va passar a ser el barri dels gitanos benestants i assimilats que parlaven en català (firaire i negociants en general), ja que els gitanos més marginals (tractants de bestiar) vivien vora la Casota, a Ferreries. El 1973 va obrir el Casal Tortosí, que va esdevindre com una mena de centre social del barri, especialment per part dels gitanos, que li donaren molta vida amb la seua presència. ■